

Date: 17th September-2026

MADANIYATLAR TO‘QNASHUVI VA MILLIY O‘ZLIKNI SAQLASH MUAMMOSI

Valiyeva Parizoda Dilshod qizi

Nizomiy nomidagi O‘zMPU Tarix fakulteti

“Milliy g‘oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi” yo‘nalishi 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada globallashuv jarayonining jadallashuvi natijasida yuzaga kelayotgan madaniyatlararo o‘zaro ta’sir va ayrim hollarda kuzatilayotgan madaniyatlar to‘qnashuvi masalalari keng qamrovda tahlil qilinadi. Xususan, turli madaniyatlarning bir-biriga singib borishi, ommaviy madaniyatning keng tarqalishi hamda zamonaviy axborot texnologiyalari orqali madaniy ta’sirlarning kuchayishi sharoitida milliy o‘zlikni saqlash muammosi dolzarb ilmiy masala sifatida yoritiladi.

Kalit so‘zlar: globallashuv, madaniyatlar to‘qnashuvi, milliy o‘zlik, identitet, ma’naviyat, qadriyatlar, yoshlar, ommaviy madaniyat, axborot texnologiyalari, madaniy asimilyatsiya

Abstract: This article analyzes the issues of intercultural interaction and, in some cases, cultural conflicts that arise as a result of the intensification of globalization processes. In particular, the problem of preserving national identity is examined as a relevant scientific issue in the context of the increasing integration of different cultures, the widespread expansion of mass culture, and the strengthening of cultural influences through modern information technologies.

Keywords: globalization, cultural conflict, national identity, spirituality, values, youth, mass culture, information technologies, cultural assimilation

Аннотация: В статье представлен всесторонний анализ межкультурных взаимодействий и — в ряде случаев — столкновений культур, возникающих вследствие ускоряющегося процесса глобализации. Особое внимание уделяется актуальной проблеме сохранения национальной идентичности в условиях взаимопроникновения различных культур, широкого распространения массовой культуры и усиления культурного влияния, обусловленного современными информационными технологиями.

Ключевые слова: глобализация, столкновение культур, национальная идентичность, идентичность, духовность, ценности, молодежь, массовая культура, информационные технологии, культурная ассимиляция.

XXI asrda globallashuv jarayoni insoniyat taraqqiyotining ajralmas qismiga aylanib, turli xil millat vakillari va ularning madaniyatlari o‘rtasidagi aloqalarni misli ko‘rilmagan darajada kengaytiradi. Axborot texnologiyalarining jadal rivoji, transport va kommunikatsiya tizimlarining takomillashuvi natijasida dunyo tobora yagona makonga aylanib bormoqda [1]. Bu holat esa bir tomondan madaniyatlararo muloqot va hamkorlikni kuchaytirsa, ikkinchi tomondan turli qadriyatlar tizimining o‘zaro to‘qnashuvi va qarama-qarshiligini yuzaga keltirmoqda. Madaniyatlar to‘qnashuvi zamonaviy jamiyatning

Date: 17th September-2026

murakkab va ko‘p qirrali muammolaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda [2]. Ayniqsa, kuchli axborot oqimi va ommaviy madaniyatning keng tarqalishi natijasida ayrim jamiyatlarda milliy qadriyatlarning susayishi, an‘anaviy turmush tarzining o‘zgarishi va ma‘naviy bo‘shliqning yuzaga kelishi kuzatilmoqda. Bu jarayonlar esa bevosita milliy o‘zlikni saqlash masalasini dolzarb ilmiy va amaliy muammo darajasiga olib chiqmoqda. Milliy o‘zlik — bu nafaqat tarixiy meros, balki xalqning bugungi va kelajak taraqqiyotini belgilovchi muhim omildir. U til, tarixiy xotira, urf-odatlar, an‘analar va ma‘naviy qadriyatlar orqali namoyon bo‘ladi hamda jamiyatning ichki birligini ta‘minlaydi [1]. Shu bois, globallashuv sharoitida milliy identitetni saqlash va uni zamonaviy rivojlanish jarayonlari bilan uyg‘unlashtirish masalasi alohida e‘tibor talab etadi. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — globallashuv sharoitida madaniyatlar to‘qnashuvi jarayonlarini tahlil qilish hamda ushbu sharoitda milliy o‘zlikni saqlashning nazariy va amaliy jihatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot doirasida madaniyatlararo ta‘sirning xususiyatlari, uning ijobiy va salbiy hamda yoshlar ongiga ta‘siri ilmiy yondashuv asosida o‘rganiladi. Mazkur tadqiqotda madaniyatlar to‘qnashuvi va milliy o‘zlikni saqlash muammosini chuqur o‘rganish maqsadida kompleks ilmiy yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy va empirik usullar uyg‘unligiga asoslanadi. Dastavval, tahliliy usul yordamida globallashuv jarayonida yuzaga kelayotgan madaniyatlararo o‘zaro ta‘sirning asosiy xususiyatlari, omillari va oqibatlarini o‘rganildi. Ushbu yondashuv orqali milliy o‘zlikka ta‘sir etuvchi ichki va tashqi omillar tizimli ravishda tahlil qilindi [3]. Taqqoslash usuli asosida turli jamiyatlar tajribasi, xususan, milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish borasidagi yondashuvlar o‘zaro taqqoslanadi. Bu esa muammoning universal va o‘ziga xos jihatlarini aniqlash imkonini berdi. Shuningdek, sotsiologik kuzatuv va umumlashtirish usullaridan foydalanilib, yoshlar ongida milliy identitet shakllanishiga ta‘sir etuvchi omillar tahlil qilindi. Ijtimoiy muhit, ta‘lim tizimi, oila va axborot makonining ta‘siri nazariy jihatdan umumlashtirildi. Ilmiy adabiyotlar tahlil doirasida mavzuga oid falsafiy, pedagogik va sotsiologik manbalar o‘rganilib, mavjud nazariy qarashlar tizimlashtirildi. Bu esa tadqiqotning ilmiy asoslanganligi ta‘minlashga xizmat qildi [5]. Mazkur metodologik yondashuv tadqiqot muammosini har tomonlama yoritish, madaniyatlararo to‘qnashuv sharoitida milliy o‘zlikni saqlashning samarali yo‘llarini aniqlash imkonini berdi. O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, globallashuv jarayonining kuchayishi madaniyatlarning aloqalarni kengaytirish bilan birga, ayrim jamiyatlarda milliy o‘zlikning zaiflashuviga ham olib kelmoqda. Axborot oqimining keskin ortishi va ommaviy madaniyatning keng tarqalishi natijasida yoshlar ongida begona qadriyatlarning ustunlik qilishi holatlari kuzatilmoqda [4]. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, milliy o‘zlikka tahdid soluvchi asosiy omillar quyidagilardan iborat: ma‘naviy tarbiyaning yetarli darajada shakllanmaganligi, tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarining sustligi hamda ijtimoiy tarmoqlar orqali nazoratsiz kirib kelayotgan axborotlarning kuchli ta‘siri. Bu omillar birgalikda yoshlar ongida milliy identitetning noaniq va zaif shakllanishiga sabab bo‘lishi mumkin. Natijalar madaniyatlararo muloqotning faqat salbiy emas, balki ijobiy jihatlarini ham mavjud ekanini ko‘rsatdi. Jumladan, turli madaniyatlar bilan tanishish natijasida

Date: 17th September-2026

shaxsning dunyoqarashi kengayadi, yangi bilim va tajribalar o'zlashtiradi hamda global fikrlash shakllanadi. Biroq bu jarayon faqatgina milliy qadriyatlarga tayangan holda amalga oshirilgandagina ijobiy natija beradi. Tahlillar shuni ham ko'rsatadiki, milliy o'zlikni saqlash darajasi jamiyatdagi ta'lim va tarbiya tizimining holati bilan bevosita bog'liq. Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samarali yo'lga qo'yilgan jamiyatlarda madaniy asimilyatsiya darajasi past bo'ladi, aksincha, bu yo'nalish sust bo'lgan muhitda milliy qadriyatlarning yemirilishi xavfi orta. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, madaniyatlar to'qnashuvi globallashuvning tabiiy natijasi sifatida namoyon bo'lsa-da, uning jamiyat ma'naviy hayotiga ta'siri bir xil emas. Ushbu jarayonning qanday yo'nalishda rivojlanishi ko'p jihatdan jamiyatning ichki ma'naviy salohiyati, ta'lim tizimi sifati va axborot muhitini boshqarish darajasiga bog'liq. Tahlillar asosida aytish mumkinki, milliy o'zlikning zaiflashuvi ko'proq tashqi ta'sirlardan emas, balki ichki bo'shliqlardan kelib chiqadi. Ya'ni, agar jamiyatda ma'naviy qadriytlar yetarli darajada mustahkamlanmagan bo'lsa, har qanday tashqi madaniy ta'sir oson singib ketadi [6]. Shu nuqtai nazardan, madaniyatlar to'qnashuvi muammosiga qarshi kurashishda asosiy e'tibor tashqi omillarni cheklashga emas, balki ichki immunitetni – ma'naviy barqarorlikni kuchaytirishga qaratilishi lozim. Bundan tashqari, zamonaviy axborot makoni madaniy ta'sirlarning eng asosiy vositasiga aylanganini inobatga olish zarur. Ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar orqali tarqalayotgan g'oyalar yoshlar ongiga tez va bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli, axborot oqimini to'liq cheklash emas, balki undan ongli va tanqidiy foydalanish madaniyatini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy o'zlikni saqlash yopiq siyosat orqali emas, balki ochiq va uyg'un rivojlanish orqali amalga oshirilishi kerak. Ya'ni, boshqa madaniyatlarni inkor etish emas, balki ularni saralash, foydali jihatlarni qabul qilish va milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish eng to'g'ri yondashuv hisoblanadi. Bu esa jamiyatda sog'lom madaniy muvozanatni ta'minlaydi. Ta'lim tizimi bu jarayonda hal qiluvchi rol o'ynaydi [7]. Agar ta'lim jarayonida nafaqat bilim berish, balki ma'naviy qadriyatlarni singdirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va milliy o'zlikni anglashga e'tibor qaratilsa, yoshlar turli mafkuraviy tahdidlarga nisbatan mustahkam immunitetga ega bo'ladi. Globallashuv jarayonlari insoniyat taraqqiyotining muqarrar bosqichi sifatida turli madaniyatlarning yaqinlashuviga zamin yaratmoqda. Biroq ushbu yaqinlashuv har doim ham uyg'unlik bilan kechmaydi; ayrim hollarda u qadriyatlar qarama-qarshiligi va ma'naviy yo'nalishlarning o'zgarishiga olib kelishi mumkin. Shu jihatdan qaraganda, milliy o'zlikni saqlash masalasi bugungi kunda nafaqat madaniy, balki strategik ahamiyat kasb etadi. Barqaror rivojlanish uchun tashqi ta'sirlarni inkor etish emas, balki ularni ongli ravishda qabul qilish va saralash muhimdir. Milliy o'zlikni mustahkamlash esa, avvalo, chuqur ildizlarga ega ma'naviy tarbiya, sifatli ta'lim va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish orqali amalga oshiriladi. Aynan shu omillar jamiyatning ichki tayanchini kuchaytirib, uni turli mafkuraviy bosimlarga nisbatan bardoshli qiladi. Zamonaviy axborot makonida faol ishtirok etish va milliy qadriyatlarni yangi shakllarda ifodalash muhim ahamiyatga ega. Chunki bugungi sharoitda g'oya va qadriyatlar raqobati aynan axborot makonida kechmoqda. Demak, milliylikni saqlash faqat

Date: 17th September-2026

himoyalaniish emas, balki uni rivojlantirish, yangilash va zamonga mos tarzda namoyon etishni ham talab etadi. Madaniyatlar o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sir sharoitida milliy o'zlikni asrashning eng maqbul yo'li — bu ochiqlik va mustahkam ichki asosning uyg'unligidir. Faqat shundagina jamiyat o'ziga xosligini yo'qotmagan holda global taraqqiyot jarayonida faol ishtirok eta oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish”ga oid farmon va qarorlari
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “O'zbekiston – 2030” strategiyasi to'g'risida: Farmon. – Toshkent, 2023.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston Respublikasining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida: Farmon. – Toshkent, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
7. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
8. Milliy g'oya: asosiy tushuncha va tamoyillar. – Toshkent: O'zbekiston, 2001.
9. Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar. – Toshkent: O'zbekiston, 2000.
10. Ma'naviyat: asosiy tushunchalar izohli lug'ati. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2009.

